RETTENS DOM (Første Udvidede Afdeling)
13. januar 2004 *

I sag T-158/99,

Thermenhotel Stoiser Franz Gesellschaft mbH & Co. KG,

Vier Jahreszeiten Hotel-Betriebsgesellschaft mbH & Co. KG,

Thermenhotel Kowald,

Thermalhotel Leitner GesmbH,

Loipersdorf (Østrig), ved avocat G. Eisenberger, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgere,

mod

Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved V. Kreuzschitz og J. Macdonald Flett, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

sagsøgt,

* Processprog: tysk.

støttet af:

Republikken Østrig ved W. Okresek, H. Dossi, C. Pesendorfer og T. Kramler, som befuldmægtigede, og med valgt adresse i Luxembourg,

angående en påstand om annullation af Kommissionens beslutning SG(99) D/1523 af 3. februar 1999, hvorefter statsstøtte til et hotelprojekt i Loipersdorf (Østrig) anses for forenelig med fællesmarkedet,

DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABERS RET I FØRSTE INSTANS
(Første Udvidede Afdeling)

sammensat af præsidenten, B. Vesterdorf, og dommerne J. Azizi, M. Jaeger, H. Legal og M. E. Martins Ribeiro,

justitssekretær: fuldmægtig D. Christensen,

har

Dom

Relevante retsregler

1 EF-traktatens artikel 92 (efter ændring nu artikel 87 EF) bestemmer bl.a. følgende:

»1. Bortset fra de i denne traktat hjemlede undtagelser er statsstøtte eller støtte, som ydes ved hjælp af statsmidler under enhver tænkelig form, og som fordrejer eller truer med at fordreje konkurrencevilkårene ved at begunstige visse virksomheder eller visse produktioner, uforenelig med fællesmarkedet, i det omfang den påvirker samhandelen mellem medlemsstaterne.

[...]

3. Som forenelige med fællesmarkedet kan betragtes:

[...]

c) støtte til fremme af udviklingen af visse erhvervsgrene eller økonomiske regioner, når den ikke ændrer samhandelsvilkårene på en måde, der strider mod den fælles interesse [...]«

2 EF-traktatens artikel 93 (nu artikel 88 EF) har følgende ordlyd:

1. Kommissionen foretager sammen med medlemsstaterne en løbende undersøgelse af de støtteordninger, som findes i disse stater. Den foreslår dem sådanne foranstaltninger, som fællesmarkedets funktion eller gradvise udvikling kræver.

2. Finder Kommissionen — efter at have givet de interesserede parter en frist til at fremsætte deres bemærkninger — at en støtte, som ydes af en stat eller med statsmidler, ifølge artikel 92 ikke er forenelig med fællesmarkedet, eller at denne støtte misbruges, træffer den beslutning om, at den pågældende stat skal ophæve eller ændre støtteforanstaltningen inden for den tidsfrist, som Kommissionen fastsætter.

[...]

3. Kommissionen skal underrettes så betids om enhver påtænkt indførelse eller ændring af støtteforanstaltninger, at den kan fremsætte sine bemærkninger hertil. Er Kommissionen af den opfattelse, at det påtænkte er uforeneligt med fællesmarkedet i henhold til artikel 92, iværksætter den uopholdeligt den i stk. 2 fastsatte fremgangsmåde. Den pågældende medlemsstat må ikke gennemføre de påtænkte foranstaltninger, før den nævnte fremgangsmåde har ført til endelig beslutning.

Sagens baggrund

3 Ved skrivelse af 20. november 1997 underrettede de fire sagsøgere, der driver firestjernede hoteller i feriebyen Loipersdorf i delstaten Steiermark (Østrig), Kommissionen om, at delstaten påtænkte at yde støtte til Siemens AG Austria i forbindelse med selskabets opførelsen af et femstjernet hotel (herefter »hotel Siemens«) i byen.

4 Ved skrivelse af 12. december 1997 anmodede Kommissionen de østrigske myndigheder om oplysninger med henblik på, at den kunne tage stilling til den påtænkte støtteforanstaltning.

5 Ved skrivelse af 23. februar 1998, der kom frem til Kommissionen den 25. februar 1998, anmeldte Republikken Østrig den pågældende støtte.

6 Efter flere erindringsskrivelser og udsættelser af svarfristen modtog Kommissionen ved skrivelse af 30. december 1998, der indgik den 5. januar 1999, yderligere oplysninger vedrørende den anmeldte støtteforanstaltning fra de østrigske myndigheder.

7 Ved beslutning, der blev vedtaget den 3. februar 1999 og meddelt de østrigske myndigheder ved skrivelse af 2. marts 1999 (herefter »den anfægtede beslutning«), erklærede Kommissionen den pågældende støtte for forenelig med fællesmarkedet i henhold til den i traktatens artikel 92, stk. 3, litra c), fastsatte undtagelse til forbuddet mod statsstøtte, som vedrører statsstøtte til fremme af udviklingen af visse økonomiske regioner.

8 Den tilladte støtte bestod dels i en finansiering af opførelsen af hotel Siemens på 810 302 EUR [11 150 000 østrigske schilling (ATS)], dels i en transaktion vedrørende fast ejendom, der blev støttet med 893 571 EUR (12 295 810 ATS), altså et samlet beløb på 1 703 873 EUR (23 445 810 ATS). Den samlede kapital investeret i opførelsen af hotel Siemens udgjorde 38 100 000 EUR (524 000 000 ATS).

9 I den anfægtede beslutning anføres bl.a.:

»I forbindelse med projektet er der ligeledes indgået en aftale mellem den, der driver hotellet [Siemens], og kurbadeanstalterne i Loipersdorf. I henhold til denne aftale forpligter kurbadeanstalterne sig til dagligt i tre år at reservere 50 værelser (dvs. en belægningsprocent på 16,7) til en pris på halvdelen af den værelsespris, som hotel Siemens faktisk modtager. Kurbadeanstalterne forpligter sig desuden dels til at udvide hvilesalene ud mod kurbadene, hvoraf 200 liggepladser udelukkende reserveres til hotel Siemens' gæster, dels til ikke inden den 1. januar 2003 at give andre hoteller direkte adgang til kurbadene. Til gengæld forpligter den, der driver hotel Siemens, sig til dagligt at reservere mindst 200 liggepladser og til at betale kurbadeanstalterne den officielle daglige entrépris. Denne forpligtelse gælder i fem år og kan senere tilpasses.«

10 Ved skrivelse af 6. april 1999 anmodede sagsøgerne Kommissionen om at få tilsendt en kopi af sagens akter.

11 Ved skrivelse af 29. april 1999 fremsendte Kommissionen et eksemplar af den anfægtede beslutning til sagsøgerne, idet den af fortrolighedshensyn afviste at fremsende sagens akter.

Retsforhandlingerne ved Retten

12 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 5. juli 1999 har sagsøgerne anlagt nærværende sag med påstand om annullation af den anfægtede beslutning og, subsidiært, af afvisningen af at fremsende sagens akter.

13 Et resumé af den anfægtede beslutning, sag nr. N 136/98, er blevet offentliggjort i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* C 238 af 21. august 1999, s. 3.

14 Ved dokument indleveret den 18. oktober 1999 rejste Kommissionen en formalitetsindsigelse.

15 Den 16. november 2000 fremsatte sagsøgerne deres bemærkninger til denne indsigelse.

16 Ved begæring indleveret den 14. januar 2000 anmodede Republikken Østrig om tilladelse til at intervenere i den foreliggende sag til støtte for Kommissionens påstande.

17 Ved kendelse afsagt den 25. februar 2000 af formanden for Anden Udvidede Afdeling blev begæringen imødekommet.

18 Ved dokument indleveret den 4. april 2000 gav Republikken Østrig afkald på at udtale sig om, hvorvidt sagen kan antages til realitetsbehandling, idet den samtidig forbeholdt sig ret til at fremsætte sine bemærkninger herom i tilfælde af, at Retten måtte henskyde formalitetsindsigelsen til afgørelse i forbindelse med sagens realitet.

19 Ved kendelse afsagt den 16. juni 2000 af Retten (Anden Udvidede Afdeling) blev formalitetsindsigelsen henskudt til afgørelse i forbindelse med sagens realitet.

20 Sagsøgerne indleverede deres replik den 11. januar 2001, eller en dag efter udløbet af den fastsatte frist.

21 Ved beslutning af 12. januar 2001 traf formanden for Anden Udvidede Afdeling afgørelse om, at dokumentet skulle indføres i registret.

22 Kommissionen anmodede i sin duplik Retten om at omgøre denne beslutning og ikke tage hensyn til replikken. Kommissionen tilkendegav, at den kun ville indgive duplik, hvis Retten ikke måtte efterkomme dens anmodning.

23 Ved beslutning af 20. september 2001 blev den refererende dommer tilknyttet Første Udvidede Afdeling, hvortil sagen derfor er blevet henvist.

24 På grundlag af den refererende dommers rapport besluttede Første Udvidede Afdeling den 18. januar 2002 at opfordre Kommissionen til at besvare en række spørgsmål og til at fremlægge de østrigske myndigheders anmeldelse af 23. februar 1998 vedrørende den pågældende påtænkte statsstøtte, den mellem Kommissionen og disse myndigheder udvekslede korrespondance samt alle de til støtte for anmeldelsen fremlagte dokumenter.

25 Ved skrivelse indleveret den 13. februar 2002 besvarede Kommissionen Rettens spørgsmål og fremlagde visse dokumenter.

26 Ved skrivelse af 12. marts 2002 præciserede Kommissionen, at de østrigske myndigheder havde anmodet om, at visse af de fremlagte dokumenter blev behandlet fortroligt.

27 Kommissionen har ved skrivelse indleveret den 5. december 2002 efterfølgende oplyst, at disse myndigheder ikke længere finder det påkrævet, at de pågældende dokumenter behandles fortroligt.

28 Disse dokumenter er derfor indgået i sagens akter og fremsendt til sagsøgerne og intervenienten.

29 Ved skrivelse indleveret den 3. februar 2003 har Kommissionen efter påmindelse fra Retten endvidere fremlagt kopi af en i 1994 af Institut für Technologie- und Regionalpolitik (Institut for teknologi og regionalpolitik) udarbejdet rapport om regionaludvikling i Steiermark, der er omhandlet i den anfægtede beslutnings punkt 3.2.1.

30 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret mundtlige spørgsmål for Retten i retsmødet den 1. april 2003.

31 Kommissionen har under retsmødet frafaldet sin anmodning om, at Retten ikke tager hensyn til replikken, for så vidt som denne blev indleveret for sent. Efter at have modtaget den administrative sags akter vedrørende den pågældende støtte har sagsøgerne for deres vedkommende frafaldet de subsidiære påstande om fremlæggelse af disse dokumenter og om annullation af Kommissionens afvisning af at fremsende disse til sagsøgerne.

32 Under samme retsmøde er den mellem kurbadeanstalterne i Loipersdorf og hotel Siemens indgåede aftale om gensidig reservation blevet fremlagt.

Parternes påstande

33 Sagsøgerne har nedlagt følgende påstande:

— Sagen antages til realitetsbehandling, og der gives sagsøgerne medhold.

— Den anfægtede beslutning annulleres.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

34 Kommissionen har med støtte fra intervenienten nedlagt følgende påstande:

— Sagen afvises.

— Frifindelse.

— Sagsøgerne tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Formaliteten

35 Kommissionen har påstået sagen afvist og rejst to formalitetsindsigelser, hvormed det henholdsvis gøres gældende, at sagsøgernes advokat ikke har underskrevet stævningen, og at sagsøgerne mangler søgsmålskompetence.

Hvorvidt sagsøgernes advokat ikke har underskrevet stævningen

Parternes argumenter

36 Kommissionen udleder af artikel 43, stk. 1, første afsnit, i Rettens procesreglement og af artikel 6, stk. 3, i instruks for justitssekretæren, at ethvert

processkrift skal underskrives af parternes repræsentanter, og at underskriften skal gøre det muligt at genkende navnet på en advokat, der har beføjelse til i det foreliggende tilfælde at repræsentere sagsøgerne, med henblik på at kontrollere, om underskriften på processkriftet er afgivet af den advokat, som disse har antaget.

37 Den summariske underskrift, der er anbragt i midten af stemplet fra advokatfirmaet »Eisenberger-Herzog-Nierhaus-Forcher og Partner OEG« på første side af det originale eksemplar af stævningen, gør det imidlertid ikke muligt at genkende advokat Georg Eisenbergers underskrift, hvilken advokat er sagsøgernes procesbefuldmægtigede.

38 I den forbindelse kan der ikke med henblik på at godtgøre ægtheden af underskriften på det originale eksemplar af stævningen tages hensyn til kopien af den dokumentation for den pågældende advokat, der er vedlagt som bilag til stævningen. I modsætning til, hvad der kræves i henhold til artikel 6, stk. 4, i instruks for justitssekretæren, blev der ikke indleveret nogen bilagsfortegnelse til stævningen. Angivelsen af bilagene på stævningens første side kan ikke erstatte en sådan fortegnelse og råder heller ikke bod på bilagets manglende angivelse i stævningen, hvilket imidlertid er et krav ifølge førnævnte artikel 6, stk. 4.

39 Sagsøgerne har heroverfor anført, at advokat Georg Eisenberger på behørig vis har underskrevet det originale eksemplar af stævningen, og at denne underskrift er identisk med den, der er anført på dokumentationen for advokaten. Sagsøgerne har præciseret, at de efterfølgende har fremlagt en underskriftsprøve fra advokat Georg Eisenberger, der er bekræftet ved et notardokument, for at der ikke skal være den mindste tvivl med hensyn til identiteten af ophavsmanden til den på stævningen anførte underskrift.

40 Sagsøgerne er desuden af den opfattelse, at de har overholdt procesreglementets artikel 43, stk. 4, ved på stævningens første side at anføre en fortegnelse over de i dette dokument omhandlede bilag. Sagsøgerne har erklæret, at de har indleveret et særskilt dokument, som indeholder denne fortegnelse, således, at enhver tvivl i den forbindelse er fjernet.

Rettens bemærkninger

41 Indledningsvis bemærkes, at det originale eksemplar af ethvert processkrift i henhold til procesreglementets artikel 43, stk. 1, første afsnit, skal underskrives af parternes befuldmægtigede eller advokater.

42 I det foreliggende tilfælde bemærkes for det første, at den første side af det originale eksemplar af stævningen er underskrevet.

43 For det andet har sagsøgerne i forbindelse med stævningen vedlagt kopi af dokumentation for deres advokat, som ligeledes indeholder den pågældendes underskrift. Under hensyn til den afgørende betydning, som denne dokumentation for beskikkelse har for stævningens gyldighed og følgelig for sagens antagelse til realitetsbehandling som sådan, kan der ikke — når det skal godtgøres, at den på den første side af det originale eksemplar af stævningen anførte underskrift er ægte — ses bort fra denne dokumentation af den ene grund, at stævningen ikke var vedlagt en bilagsfortegnelse.

44 For det tredje må det konstateres, at sagsøgerne for alle eventualiteters skyld uopfordret har indleveret en ved notardokument bekræftet underskriftsprøve fra den pågældende advokat samt en bilagsfortegnelse.

45 Under hensyn til disse tre omstændigheder har Retten kunne forvisse sig om, at den i procesreglementets artikel 43, stk. 1, første afsnit, fastsatte betingelse er overholdt. Selv om det således er korrekt, at den på den første side af det originale eksemplar af stævningen anførte underskrift ikke i sig selv gør det muligt med lethed at identificere den pågældende advokat, og at den desuden er en forsimplet

udgave af den underskrift, der er indeholdt i den pågældendes dokumentation for beskikkelse, står det alligevel fast, at en sammenligning af disse tre underskrifter ikke har efterladt tvivl hos Retten om, at stævningen under alle omstændigheder er behørigt underskrevet af sagsøgernes advokat.

46 Følgelig må formalitetsindsigelsen om, at sagsøgernes advokat ikke har underskrevet stævningen, forkastes.

Hvorvidt sagsøgerne mangler søgsmålskompetence

Parternes argumenter

47 Kommissionen har gjort gældende, at situationen for lokale konkurrenter til modtageren af statsstøtte, såsom sagsøgerne, ikke henhører under samhandelen mellem medlemsstaterne som omhandlet i traktatens artikel 92, stk. 1. Denne bestemmelses beskyttelsesområde omfatter kun konkurrenter, der ikke driver virksomhed i den medlemsstat, som yder den omtvistede støtte.

48 Kommissionen skal hverken undersøge den pågældende støttes virkninger på konkurrencen i en snævert afgrænset region, som Loipersdorf, eller støttens virkninger på konkurrenterne i den samme medlemsstat eller i den samme region, eftersom dette spørgsmål ikke har noget at gøre med samhandelen mellem medlemsstaterne som omhandlet i traktatens artikel 92, stk. 1.

49 Eftersom sagsøgerne er etableret i umiddelbar nærhed af den virksomhed, der modtager støtte, er de således hverken omhandlet af eller følgelig direkte berørt af den anfægtede beslutning, medmindre EF-traktatens artikel 173, stk. 4 (nu artikel 230, stk. 4, EF), forvanskes og gøres til et middel til objektiv legalitetskontrol.

50 Sagsøgerne har i stævningens punkt 16 givet udtryk for den opfattelse, at Kommissionen har indledt den formelle undersøgelsesprocedure vedrørende statsstøtte i henhold til traktatens artikel 93, stk. 2, men har i samme stævnings punkt 7 gjort gældende, at Kommissionen i realiteten har tiltrådt den omtvistede støttes forenelighed med fællesmarkedet efter afslutningen af den i traktatens artikel 93, stk. 3, fastsatte indledende undersøgelsesprocedure.

51 Sagsøgerne er således blevet frataget den mulighed for at fremsætte deres bemærkninger vedrørende den anmeldte støtte, der tilkommer dem i henhold til traktatens artikel 93, stk. 2, som følge af disses egenskab af interesserede parter i henhold til denne bestemmelse.

52 Det følger heraf, at sagsøgerne kun kan sikre overholdelsen af disse garantier, såfremt de har mulighed for at få den anfægtede beslutning efterprøvet ved Fællesskabets retsinstanser.

53 Sagsøgerne har i øvrigt gjort gældende, at de er umiddelbart og individuelt berørt af den anfægtede beslutning. Dels skader denne umiddelbart sagsøgernes interesser og deres retsstilling, uden at kræve nationale gennemførelsesforanstaltninger for at blive iværksat. Dels berører den anfægtede beslutning sagsøgerne individuelt på grund af visse egenskaber, der adskiller dem fra alle andre og derfor individualiserer dem på lignende måde som adressaten for den anfægtede beslutning.

Rettens bemærkninger

54 Under hensyn til den tvetydighed, der præger sagsøgernes argumentation, må det først klarlægges, om den fase af undersøgelsesproceduren, på baggrund af hvilken den anfægtede beslutning blev vedtaget, var af indledende eller formel karakter.

55 I henhold til traktatens artikel 93, stk. 3, første punktum, skal Kommissionen underrettes om enhver påtænkt indførelse eller ændring af støtteforanstaltninger, forud for disses gennemførelse.

56 Kommissionen gennemfører herefter en indledende undersøgelse af de påtænkte støtteforanstaltninger. Hvis den når frem til, at en påtænkt støtte antagelig ikke skal betragtes som forenelig med fællesmarkedet, indleder Kommissionen uopholdeligt den procedure, der er fastlagt i artikel 93, stk. 2 (Domstolens dom af 2.4.1998, sag C-367/95 P, Kommissionen mod Sytraval og Brink's France, Sml. I, s. 1719, præmis 36).

57 I forbindelse med proceduren i henhold til traktatens artikel 93 må der således sondres mellem på den ene side den indledende fase af undersøgelsen af støtteforanstaltninger i medfør af traktatens artikel 93, stk. 3, der alene har til formål at gøre det muligt for Kommissionen at danne sig en første opfattelse af, om den pågældende støtte er delvis eller fuldt ud forenelig med fællesmarkedet, og på den anden side den formelle undersøgelsesfase i henhold til traktatens artikel 93, stk. 2, som skal give Kommissionen mulighed for at opnå fuldstændige oplysninger om alle sagens momenter (Domstolens dom af 19.5.1993, sag C-198/91, Cook mod Kommissionen, Sml. I, s. 2487, præmis 22, af 15.6.1993, sag C-225/91, Matra mod Kommissionen, Sml. I, s. 3203, præmis 16, og dommen i sagen Kommissionen mod Sytraval og Brink's France, nævnt ovenfor i denne doms præmis 56, præmis 38).

58 Den indledende undersøgelsesfase i traktatens artikel 93, stk. 3, har alene til formål at give Kommissionen tid til at overveje og undersøge sagen i så tilstrækkeligt omfang, at den kan danne sig en umiddelbar opfattelse af de anmeldte støtteprojekter og — uden at det er nødvendigt at foretage en grundig undersøgelse — enten fastslå, at de er forenelige med traktaten, eller konstatere, at de giver anledning til tvivl i denne henseende (Domstolens dom af 15.2.2001, sag C-99/98, Østrig mod Kommissionen, Sml. I, s. 1101, præmis 53 og 54).

59 Den formelle undersøgelsesfase i traktatens artikel 93, stk. 2, som gør det muligt for Kommissionen at opnå fuld oplysning om alle sagens momenter, inden den træffer beslutning, er uundværlig, når Kommissionen støder på alvorlige vanskeligheder ved undersøgelsen af, om en støtte er forenelig med fællesmarkedet (dommen i sagen Matra mod Kommissionen, nævnt ovenfor i denne doms præmis 57, præmis 33).

60 Kommissionen kan derfor kun begrænse sig til den i traktatens artikel 93, stk. 3, fastsatte indledende undersøgelsesfase i forbindelse med vedtagelsen af en beslutning, som ikke indeholder indvendinger mod en støtte, såfremt den efter denne undersøgelse kan nå til den opfattelse, at støtten er forenelig med traktaten.

61 Hvis Kommissionen på grundlag af denne foreløbige undersøgelse imidlertid når til den modsatte opfattelse eller ikke har kunnet overvinde alle vanskelighederne ved bedømmelsen af, om støtten er forenelig med fællesmarkedet, skal den indhente alle de nødvendige udtalelser og med henblik herpå indlede den formelle undersøgelsesprocedure efter traktatens artikel 93, stk. 2 (Domstolens dom af 20.3.1984, sag 84/82, Tyskland mod Kommissionen, Sml. s. 1451, præmis 13, dommen i sagen Cook mod Kommissionen, nævnt ovenfor i denne doms præmis 57, præmis 29, dommen i sagen Matra mod Kommissionen, nævnt ovenfor i denne doms præmis 57, præmis 33, og dommen i sagen Kommissionen mod Sytraval og Brink's France, nævnt ovenfor i denne doms præmis 56, præmis 39).

62 Sidstnævnte procedure giver andre medlemsstater end den anmeldende medlemsstat samt berørte kredse garanti for at blive hørt, idet traktaten forpligter Kommissionen til at opfordre de berørte parter til at fremkomme med deres bemærkninger.

63 I det foreliggende tilfælde fremgår det ikke af sagens omstændigheder, at den anfægtede beslutning blev vedtaget i forbindelse med den formelle undersøgelsesfase, der er fastsat i traktatens artikel 93, stk. 2.

64 For det første har sagsøgerne ikke gjort gældende, at Kommissionen har offentliggjort en meddelelse i *De Europæiske Fællesskabers Tidende*, hvori de berørte opfordres til at fremsætte deres bemærkninger til den pågældende støtteforanstaltning, således som denne formelle undersøgelsesprocedure kræver.

65 Dernæst har Kommissionen som svar på et spørgsmål fra Retten præciseret, at der i *De Europæiske Fællesskabers Tidende* blev offentliggjort et resumé af den anfægtede beslutning under rubrikken »Godkendt statsstøtte inden for rammerne af bestemmelserne i artikel [92 og 93] i EF-traktaten — Tilfælde, mod hvilke Kommissionen ikke gør indsigelse«.

66 Det er imidlertid i de tilfælde, hvor Kommissionen vedtager en beslutning om godkendelse af støtte uden at iværksætte proceduren i traktatens artikel 93, stk. 2, at den offentliggør en sådan meddelelse. Meddelelsen har normalt, som i det foreliggende tilfælde, form af en standardliste over oplysninger vedrørende den pågældende statsstøtte (jf. *Konkurrencereglerne i De Europæiske Fællesskaber*, del II A, »Statsstøtteregler« 1995, s. 35, præmis 36).

67 Endelig fremgår det af gennemgangen af sagens baggrund, at Kommissionen vedtog den anfægtede beslutning den 3. februar 1999, hvilket er inden for den bindende frist for overvejelse og undersøgelse af sagen, som Domstolen har fastsat til to måneder, hvorover Kommissionen rådede til at gennemføre den indledende undersøgelse af støtteforanstaltningen, hvilken frist regnes fra anmeldelsen den 5. januar 1999 at regne (jf. i denne retning Domstolens dom af 11.12.173, sag 120/73, Lorenz, Sml. s. 1471, præmis 4, og dommen i sagen Østrig mod Kommissionen, nævnt ovenfor i denne doms præmis 58, præmis 56 og 72-74).

68 Under disse omstændigheder må det antages, at den anfægtede beslutning er blevet vedtaget i forbindelse med den indledende undersøgelsesprocedure i traktatens artikel 93, stk. 3.

69 Sagsøgerne kan imidlertid kun sikre overholdelse af de garantier, som de ville have haft ifølge en formel undersøgelsesprocedure i henhold til traktatens artikel 93, stk. 2, såfremt denne skulle have været indledt af Kommissionen, hvis de har mulighed for ved Fællesskabets retsinstanser at anfægte en beslutning, der, som i det foreliggende tilfælde, er vedtaget inden for rammerne af den indledende undersøgelsesprocedure i henhold til traktatens artikel 93, stk. 3.

70 Blandt de i traktatens artikel 93, stk. 2, omhandlede interesserede parter, der i denne egenskab er omfattet af de processuelle garantier, der er fastsat i forbindelse med den formelle undersøgelsesprocedure vedrørende støtteforanstaltninger i henhold til denne bestemmelse, findes de virksomheder, hvis interesser eventuelt berøres af tildelingen af den omtvistede støtte, herunder de virksomheder, der konkurrerer med støttemodtageren (Domstolens dom af 14.11.1984, sag 323/82, Intermills mod Kommissionen, Sml. s. 3809, præmis 16).

71 I den forbindelse er det ubestridt, at sagsøgerne konkurrerer direkte med det hotel, der modtager den pågældende støtte, og at den anfægtede beslutning anerkender, at sagsøgerne er konkurrenter.

72 Det må herved præciseres, at sagsøgerne i stævningens punkt 2 formelt har gjort gældende, at de ikke er blevet hørt i deres egenskab af konkurrerende virksomheder, hvilket er i strid med kravene i traktatens artikel 93, stk. 2.

73 I betragtning af det foregående må det konkluderes, at sagsøgerne har status som interesserede parter efter traktatens artikel 93, stk. 2. Sagsøgerne skal derfor anses for umiddelbart og individuelt berørt af den anfægtede beslutning, for så vidt som Kommissionen har erklæret den af de østrigske myndigheder tildelte støtte for forenelig med fællesmarkedet uden at indlede proceduren i henhold til traktatens artikel 93, stk. 2 (jf. i denne retning den ovenfor i præmis 57 nævnte dom i sagen Cook mod Kommissionen, præmis 26, og Rettens dom af 16.9.1998, sag T-188/95, Waterleiding Maatschappij mod Kommissionen, Sml. II, s. 3713, præmis 57 og 86).

74 Kommissionens argumentation, hvorefter sagsøgernes situation ikke henhører under samhandelen mellem medlemsstaterne som omhandlet i traktatens artikel 92, stk. 1, er i den forbindelse uden betydning.

75 Dette spørgsmål vedrører således udelukkende kvalifikationen af en foranstaltning som statsstøtte i henhold til Fællesskabets konkurrenceregler og ikke de betingelser, hvorunder der kan anlægges et annullationssøgsmål i medfør af traktatens artikel 173, stk. 4.

76 Det følger heraf, at undersøgelsen af dette spørgsmål henhører under sagens realitet og ikke under prøvelsen af, om denne kan realitetsbehandles.

77 Sagsøgerne er herefter berettigede til at påstå den anfægtede beslutning annulleret.

78 Det fremgår af det ovenfor anførte, at formalitetsindsigelsen må forkastes.

Realiteten

79 De argumenter, sagsøgerne har fremført til støtte for deres påstand om annullation af den anfægtede beslutning, kan inddeles i otte anbringender om henholdsvis manglende overholdelse af deres ret til at blive hørt, manglende begrundelse af den anfægtede beslutning, tilsidesættelse af traktatens artikel 92, stk. 1, og af traktatens artikel 92, stk. 3, litra c), tilsidesættelse af princippet om forbud mod forskelsbehandling samt af retten til etablering for støttemodtagerens lokale konkurrenter, uoverensstemmelse mellem den anfægtede beslutning og de fællesskabsretlige bestemmelser om miljøbeskyttelse og endelig magtfordrejning.

Det første anbringende om tilsidesættelse af retten til at blive hørt i henhold til traktatens artikel 93, stk. 2

Parternes argumenter

80 Sagsøgerne er af den opfattelse, at Kommissionen i overensstemmelse med traktatens artikel 93, stk. 2, var forpligtet til at give dem lejlighed til at blive hørt forud for vedtagelsen af den anfægtede beslutning.

81 Det er åbenbart, at Kommissionen, som blev underrettet om den pågældende støtteforanstaltning den 20. november 1999, således vedtog den anfægtede beslutning den 3. februar 1999 som led i den i traktatens artikel 93, stk. 2, fastsatte formelle undersøgelsesprocedure.

82 Under alle omstændigheder kunne Kommissionen kun henholde sig til den indledende fase i traktatens artikel 93, stk. 3, såfremt den ikke var stødt på alvorlige vanskeligheder i forbindelse med denne første undersøgelse. I modsat fald ville den have været forpligtet til at indlede den formelle undersøgelsesprocedure i traktatens artikel 93, stk. 2, med henblik på at kunne bedømme støttens forenelighed med fællesmarkedet.

83 Kommissionen har ved ikke at iværksætte denne formelle procedure begået en alvorlig procedurefejl og tilsidesat artikel 6 i den europæiske konvention til beskyttelse af menneskerettigheder og grundlæggende frihedsrettigheder.

84 Kommissionen er af den opfattelse, at den anfægtede beslutning er lovligt vedtaget efter den indledende undersøgelsesprocedure, der er fastsat i traktatens artikel 93, stk. 3, og at Kommissionen ikke var forpligtet til at iværksætte den formelle undersøgelsesprocedure i henhold til traktatens artikel 93, stk. 2.

85 Inden for rammerne af den indledende undersøgelsesprocedure, der er indført ved traktatens artikel 93, stk. 3, har støttemodtagerens eventuelle konkurrenter ingen processuelle rettigheder, og det påhviler ikke Kommissionen at undersøge deres indsigelser, men at danne sig en umiddelbar opfattelse af, om de anmeldte støtteforanstaltninger er forenelige med fællesmarkedet.

Rettens bemærkninger

86 Sagsøgerne har til støtte for deres påstand om, at de er blevet frataget de processuelle garantier, de er tillagt i forbindelse med den formelle undersøgelsesprocedure i traktatens artikel 93, stk. 2, for det første gjort gældende, at undersøgelsesproceduren i det foreliggende tilfælde faktisk er blevet gennemført i henhold til denne bestemmelse, men uden at sagsøgerne er blevet hørt, således som de burde have været i henhold til denne procedure.

87 Det bemærkes blot, således som det allerede er blevet fastslået ovenfor i præmis 62-67, at den anfægtede beslutning blev vedtaget ved afslutningen af den indledende undersøgelsesprocedure i traktatens artikel 93, stk. 3, dvs. uden iværksættelse af den formelle procedure i traktatens artikel 93, stk. 2, som foreskriver, at de interesserede parter skal opfordres til at fremsætte deres bemærkninger.

88 Sagsøgerne har for det andet gjort gældende, at de i alle tilfælde burde have været omfattet af de i traktatens artikel 93, stk. 2, fastsatte garantier, eftersom Kommissionen, der var stillet over for alvorlige vanskeligheder, var forpligtet til at handle i overensstemmelse med kravene i denne bestemmelse og høre sagsøgerne forud for vedtagelsen af den anfægtede beslutning.

89 Med henblik på at fastslå, om Kommissionen var forpligtet til at indlede den formelle undersøgelsesprocedure i traktatens artikel 93, stk. 2, og til som led heri at høre sagsøgerne, må det som anført ovenfor i præmis 59 i denne forbindelse undersøges, om Kommissionen var berettiget til at finde, at bedømmelsen af den pågældende støttes forenelighed med fællesmarkedet ikke gav anledning til alvorlige vanskeligheder under hensyn til de oplysninger, som Kommissionen var i besiddelse af.

90 Såfremt der ikke forelå alvorlige vanskeligheder ved bedømmelsen af støttens forenelighed med fællesmarkedet, var der nemlig ingen bestemmelse i traktaten eller i en anden retsregel, som pålagde Kommissionen at handle anderledes, end den gjorde i forbindelse med den indledende undersøgelsesprocedure i traktatens artikel 93, stk. 3, eller i særdeleshed at høre de interesserede parter, således som den skulle have gjort, såfremt den havde indledt den formelle undersøgelsesprocedure i henhold til traktatens artikel 93, stk. 2.

91 For at tage stilling til det første anbringende må samtlige de øvrige anbringender, som sagsøgerne har gjort gældende over for den anfægtede beslutning, undersøges med henblik på at vurdere, om de gør det muligt at påvise en alvorlig vanskelighed, som ville have forpligtet Kommissionen til at indlede den formelle undersøgelsesprocedure.

Det andet anbringende om, at den anfægtede beslutning er mangelfuldt begrundet

Parternes argumenter

92 Sagsøgerne har gjort gældende, at den anfægtede beslutning ikke er baseret på tilstrækkelige oplysninger vedrørende situationen på det pågældende marked, den markedsandel, hotel Siemens kalkulerede med, eller de konkurrerende virksomheders stilling, navnlig deres markedsandel og kapacitet.

93 Kommissionen har anført, at den anfægtede beslutning i punkt 3.2.2 detaljeret undersøger den påtænkte støttes virkning på markedet, og at det hverken var nødvendigt eller muligt at foretage en mere indgående undersøgelse. Kommis-

sionen begrænsede sig med rette til at bemærke, at kun de hoteller, som allerede ligger i kurstedsregionen Steiermark, og som henvender sig til et internationalt klientel, var i direkte konkurrence med støttemodtageren.

Rettens bemærkninger

94 Det bemærkes, at den begrundelse, som kræves i henhold til EF-traktatens artikel 190 (nu artikel 253 EF), efter fast retspraksis skal tilpasses karakteren af den pågældende retsakt og klart og utvetydigt angive de betragtninger, som den institution, der har udstedt den anfægtede retsakt, har lagt til grund, således at de berørte parter kan få kendskab til grundlaget for den trufne foranstaltning, og således at den kompetente ret kan udøve sin prøvelsesret. Begrundelseskravet skal fastlægges i lyset af den konkrete sags omstændigheder, navnlig indholdet af den pågældende retsakt, indholdet af de anførte grunde samt den interesse, som retsaktens adressater samt andre, der må anses for umiddelbart og individuelt berørt af retsakten, kan have i begrundelsen. Det kræves ikke, at begrundelsen angiver alle de forskellige relevante faktiske og retlige momenter, da spørgsmålet, om en beslutnings begrundelse opfylder kravene efter traktatens artikel 190, ikke blot skal vurderes i forhold til ordlyden, men ligeledes i forhold til den sammenhæng, hvori den indgår, samt under hensyn til alle de retsregler, som gælder på det pågældende område (Domstolens dom af 22.3.2001, sag C-17/99, Frankrig mod Kommissionen, Sml. I, s. 2481, præmis 35 og 36, og Rettens dom af 22.10.1996, sag T-266/94, Skibsværftsforeningen m.fl. mod Kommissionen, Sml. II, s. 1399, præmis 230).

95 I det foreliggende tilfælde finder Retten, at den anfægtede beslutnings punkt 3.2.2 indeholder en redegørelse for de væsentligste relevante faktiske og retlige betragtninger, herunder udviklingen af det pågældende regionale marked, de eksisterende hotellers belægningsprocent og forholdet mellem det omtvistede støttebeløb og de samlede investeringer og driftsomkostninger.

96 En sådan begrundelse er tilstrækkelig til, at sagsøgerne kan få kendskab til grundlaget for den anfægtede beslutning, og til, at Retten kan efterprøve lovligheden af beslutningen på grundlag af traktatens artikel 173.

97 For så vidt som sagsøgernes argumentation kan forstås således, at denne tilsigter at kritisere, at Kommissionen foretog en utilstrækkelig undersøgelse af, om den pågældende støtte var forenelig med fællesmarkedet, bemærkes, at et sådant spørgsmål ikke er et spørgsmål om tilsidesættelse af væsentlige formforskrifter, som kan gøre den anfægtede beslutning ulovlig, men vedrører undersøgelsen af rigtigheden af Kommissionens vurdering af den nævnte støttes forenelighed (jf. i denne retning den ovenfor i præmis 56 nævnte dom i sagen Kommissionen mod Sytraval og Brink's France, præmis 67).

98 Det andet anbringende bør derfor forkastes.

Det tredje anbringende om tilsidesættelse af traktatens artikel 92, stk. 1

Parternes argumenter

99 Sagsøgerne har for det første kritiseret Kommissionen for ikke i statsstøtten til hotel Siemens på 1 703 873 EUR (23 445 810 ATS) at have medtaget den af kurbadeanstalterne i Loipersdorf, som er en offentlig virksomhed, påtagne forpligtelse til dagligt i en periode på tre år at reservere 50 værelser på hotel Siemens til markedsprisen.

100 En sådan forpligtelse indebærer en støtte på 7 267,28 EUR (100 000 ATS) pr. dag, eller næsten 7 957 675 EUR (109 500 000 ATS) over tre år. Under disse

omstændigheder er det samlede støttebeløb ikke længere 1 703 873 EUR (23 445 810 ATS), men 9 661 549 EUR (132 945 810 ATS). Under hensyn til den samlede investering på 38 100 000 EUR (524 000 000 ATS) burde Kommissionen således ikke have beregnet bruttosubventionsækvivalenten til 4,45%, men derimod til 25,4%.

101 Denne reservation har uanset antallet af værelser ingen indflydelse på kurbadenes indtægter i form af entré og bestillinger i restauranten, bortset fra, at 100 personer hver dag kan indkvarteres gratis på hotel Siemens.

102 Sagsøgerne har dernæst gjort gældende, at Kommissionen ikke har taget tilstrækkeligt hensyn til den forpligtelse, som kurbadeanstalterne i Loipersdorf har påtaget sig til at stille 200 liggestole i hvilesalene ud mod kurbadene til rådighed udelukkende for hotel Siemens, hvilket skal ske til den officielle daglige entrépris, og til at give dette hotel eneret på en direkte adgang til kurbadene.

103 Kommissionen har heroverfor anført, at den mellem hotel Siemens og kurbadevirksomheden i Loipersdorf indgåede aftale ikke indeholder tilsagn om skjult statsstøtte. Eftersom kurbadeanstalterne er en erhvervsvirksomhed, har det ikke på noget tidspunkt under projektfasen været overvejet at reservere værelser gratis. Disse skulle derimod markedsføres som et element i en helhed af ydelser, der tilbydes kurbadenes gæster.

104 Garantien for reservation af værelser kan ikke kvalificeres som støtte, da de samlede indtægter, som kurbadevirksomheden sikres ved bestemmelsen om daglig reservation af 200 liggestole, langt overstiger de samlede udgifter til fast reservation af 50 værelser i tre år.

105 Desuden har forpligtelserne til reservation af værelser og liggestole en varighed på henholdsvis tre og tyve år. Fra det sjette år kan bestemmelsen om reservation af liggestole tilpasses ved en reduktion af det gennemsnitlige antal pladser, der faktisk behøves. Ikke desto mindre forekommer en reservation af 200 adgangskort til hvilesalene ud mod badene realistisk for en hotelvirksomhed med en sengekapacitet på 500. Det kan anføres, at hotel Siemens ikke vil behøve at søge tilpasning af bestemmelsen om reservation af liggestole, når henses til det af sagsøgerne fremførte, hvorefter belægningsprocenten for kurbadehotellerne er på 77. Under disse omstændigheder er der ikke grundlag for at antage, at der fra det sjette år efter aftalens indgåelse sker en væsentlig reduktion i det antal udlejninger af liggestole, som kurbadene er garanteret.

Rettens bemærkninger

106 Begrebet statsstøtte har efter definitionen i traktaten en retlig karakter og skal fortolkes på grundlag af objektive elementer (Domstolens dom af 16.5.2000, sag C-83/98 P, Frankrig mod Ladbroke Racing og Kommissionen, Sml. I, s. 3271, præmis 25).

107 En foranstaltning, som en offentlig virksomhed, således som det er tilfældet i denne sag, vedtager i forhold til en privat virksomhed i form af en aftale om reservation, kan ikke på forhånd udelukkes fra begrebet statsstøtte som omhandlet i traktatens artikel 92, stk. 1, blot fordi de to parter har forpligtet sig til at udveksle gensidige ydelser (jf. i denne retning Rettens dom af 28.1.1999, sag T-14/96, BAI mod Kommissionen, Sml. II, s. 139, præmis 71).

108 Hvorvidt en foranstaltning skal anses for at være statsstøtte, afhænger af, om den virksomhed, foranstaltningen er rettet til, opnår en økonomisk fordel, som den ikke ville have opnået under sædvanlige markedsbetingelser (Rettens dom af 17.10.2002, sag T-98/00, Linde mod Kommissionen, Sml. II, s. 3961, præmis 39).

109 I den foreliggende sag kan sagsøgerne ikke kritisere Kommissionen for, at den ikke i den pågældende statsstøtte har medtaget de omkostninger for kurbadeanstalterne, som følger af deres pligt til dagligt at reservere 50 værelser på hotel Siemens.

110 Kommissionen foretog således i den anfægtede beslutnings punkt 2.2 en undersøgelse af den gensidige reservationsaftale mellem kurbadeanstalterne og hotel Siemens.

111 Desuden fremgår det ikke, at Kommissionen med urette har vurderet, at de østrigske myndigheder havde forelagt den tilstrækkelige dokumenter, hvoraf det fremgik, at kurbadeanstalterne udelukkende havde indgået denne aftale af økonomiske grunde, og at bestemmelserne i denne aftale ikke indeholdt noget element af statsstøtte.

112 Sagsøgernes argumentation gør det ikke muligt at fastslå, at de mellem hotel Siemens og kurbadeanstalterne i Loipersdorf aftalte bestemmelser afviger fra en normal forretningsmæssig aftale mellem to private virksomheder.

113 For det første er virkningen af bestemmelsen om daglig reservation af 50 værelser på hotel Siemens på ingen måde, i modsætning til det af sagsøgerne påståede, at der dagligt gratis kan indkvarteres 100 personer på hotellet på kurbadevirksomhedens regning.

114 Dels kan indtægterne fra den værelsespris, som gæsterne betaler til hotel Siemens, i det tilfælde, hvor de 50 værelser er helt eller delvist udlejet, ikke med rimelighed betegnes som indtægter, der hidrører fra staten.

115 Dels opvejes kurbadenes eventuelle indtægtstab, der følger af disses forpligtelse til i tre år at betale gennemsnitsprisen for de 50 værelser, hvis det antages, at disse rent faktisk ikke er optaget, af kurbadenes indtægter, der følger af den garanterede udlejning til hotel Siemens af 200 liggestole i hvilesalene ud mod kurbadene.

116 På basis af den belægningsprocent på 77, som sagsøgerne selv tilskriver kurbadehotellerne i Loipersdorf, må hotel Siemens, som har en sengekapacitet på 500, anses for under alle omstændigheder at kunne opfylde bestemmelsen om reservation af 200 liggestole til fordel for kurbadevirksomheden.

117 Under hensyn til den af intervenienten foreslåede enhedspris for daglig leje af liggestolene på 18,09 EUR (249 ATS), som sagsøgerne ikke har bestridt, kan bestemmelsen om reservation af de 200 pladser medføre daglige indtægter for kurbadeanstalterne på omkring 3 618 EUR (49 800 ATS), eller med et aftalt antal årlige åbningsdage på 357 til årlige indtægter på ca. 1 291 626 EUR (17 778 600 ATS), og til indtægter på ca. 25 832 520 EUR (355 572 000 ATS) i løbet af bestemmelsens varighed, som af parterne er fastsat til tyve år.

118 Det kan ikke antages, at bestemmelsen om reservation af de 200 pladser tilpasses i nedadgående retning fra det sjette år, hvor aftalen finder anvendelse, eftersom hotel Siemens som følge af den af sagsøgerne anførte belægningsprocent på 77 må vurderes at være i stand til under alle omstændigheder at sikre, at de 200 pladser udnyttes fuldt ud af hotellets gæster.

119 I betragtning af modydelsen på mere end 25 000 000 EUR (344 000 000 ATS), som kan tilfalde kurbadeanstalterne over tyve år i henhold til bestemmelsen om reservation af de 200 liggestole, kan der således ikke gives sagsøgerne medhold i, at kurbadenes forpligtelse til hver dag i tre år at reservere 50 værelser på hotel Siemens indebærer en støtte på 7 957 675 EUR (109 500 000 ATS).

120 Det bemærkes videre, at størrelsen af de indtægter, som sagsøgerne tillægger hotel Siemens i henhold til bestemmelsen om reservation af de 50 værelser, er baseret på en ikke godtgjort ansættelse af prisen pr. overnatning til 145,35 EUR (2 000 ATS), mens f.eks. Royal Bank of Scotland i den markedsundersøgelse, som banken blev anmodet om at foretage med henblik på opførelsen af hotel Siemens, anslog denne pris til at være på ca. 87,20 EUR (1 200 ATS).

121 Den rabat på 10%, der ikke er taget højde for i den anfægtede beslutning, og som er fastsat til fordel for hotel Siemens i bestemmelsen om reservation af de 200 liggestole, kan ikke indholdsmæssigt rejse tvivl om ovenstående konklusioner.

122 Sagsøgerne har således ikke godtgjort, at der er elementer af statsstøtte i bestemmelserne i aftalen om gensidig reservation.

123 Det må fastslås, at det tredje anbringende ikke har afsløret nogen alvorlig vanskelighed, som ville have forpligtet Kommissionen til at indlede den formelle undersøgelsesprocedure i traktatens artikel 93, stk. 2.

Det fjerde anbringende om tilsidesættelse af traktatens artikel 92, stk. 3, litra c)

Parternes argumenter

124 Sagsøgerne har gjort gældende, at der ved bedømmelsen af en statsstøttes forenelighed med fællesmarkedet må tages hensyn til den bestående overkapacitet, den svagere stigning i efterspørgslen, støttemodtagerens position på det pågældende marked samt de nærmere bestemmelser for støtten.

125 Sengebelægningen falder fortsat både i kommunen Loipersdorf og i kurstedsregionen Steiermark. I 1996 blev der registreret 133 196 overnatninger, eller en samlet belægning på 60,8% i forhold til sengekapaciteten. Fem år tidligere havde hotellerne i Loipersdorf 266,9 dage med fuld belægning, eller en belægningsprocent på 73. Udviklingen er den samme på de øvrige kursteder i Steiermark.

126 Håbet om at skabe et helt nyt segment med henblik på at løse mætningen på markedet i den pågældende kurstedsregion er ikke blevet indfriet. Den internationale hotelkoncern Steigenberger trak sig i mangel af tilstrækkelig belægning ud af hoteldrift i Bad Waltershof, da det ikke var muligt for koncernen

at tiltrække et fast tysk klientel. Med hensyn til kurbadene i Bad Blumau indfandt den forventede succes sig ikke, til trods for en markedsføringskampagne af hidtil uset omfang, der sigtede på at tiltrække et internationalt klientel.

127 De østrigske myndigheder har alene fremlagt en undersøgelse helt tilbage fra 1994 vedrørende kurbadene i Blumau for Kommissionen. De øvrige udtalelser, hvortil Kommissionen henviser, vurderer kun det omtvistede projekt med henvisning til kriterier for virksomhedsdrift og vedrører investeringens økonomiske berettigelse set fra investorernes side og projektets levedygtighed. I den forbindelse konkluderer den af Kommissionen citerede undersøgelse fra Pannell Kerr Forster Associates, at der ikke er tale om en særlig attraktiv investering.

128 Som følge af åbningen af hotel Siemens kan efterspørgslen, navnlig den internationale efterspørgsel, ikke dække den sengekapacitet, der skabes. Følgelig medfører en investering af denne størrelsesorden, der ledsages af den omtvistede statsstøtte, en ødelæggende konkurrence mellem hotellerne og fordrejer konkurrencevilkårene.

129 Der bør ikke ydes statsstøtte, når markedet er ustabilt, eller når støttemodtageren som i det foreliggende tilfælde råder over betydelige egne midler. Desuden har Siemens AG Østrig allerede flere gange modtaget statsstøtte (Domstolens dom af 15.5.1997, sag C-278/95 P, Siemens mod Kommissionen, Sml. I, s. 2507).

130 Kommissionen har hertil anført, at den anfægtede beslutning er baseret på de i beslutningens punkt 2.2 nævnte undersøgelser og udtalelser. Undersøgelsen fra 1994, hvis vejledende værdi ikke kan afskrives, vedrører de langsigtede perspektiver for kurstedsturismen i Steiermark og fremkommer med visse forslag til udvikling af denne. Disse forslag kan således ikke anses for at være forældede efter kun få år, i løbet af hvilke iværksættelsen af forslagene kun lige er begyndt.

131 Den hentydning til manglende særligt indbringende investeringsmuligheder, der findes i undersøgelsen fra Pannell Kerr Forster Associates, betyder ikke, at projektet ikke er levedygtigt, men snarere, at indtjeningsmulighederne er relativt beskedne i forhold til andre investeringer. Det påvises således, at det som tilskyndelse var nødvendigt med statsstøtte. Undersøgelsen er derfor i den anfægtede beslutning med rette blevet anset for at være af afgørende betydning.

Rettens bemærkninger

132 Traktatens artikel 92, stk. 3, litra c), bestemmer, at støtte til fremme af udviklingen af visse erhvervsgrene eller økonomiske regioner, når den ikke ændrer samhandelsvilkårene på en måde, der strider mod den fælles interesse, kan betragtes som forenelige med fællesmarkedet.

133 I modsætning til det af sagsøgerne påståede, fremgår det ikke i denne forbindelse, at den vurdering, som Kommissionen lagde til grund med henblik på at fastslå, at den tilladte statsstøtte kunne fremme udviklingen af en region, som var berettiget til støtte i form af den i traktatens artikel 92, stk. 3, litra c), omhandlede støtte til regional udvikling, frembød alvorlige vanskeligheder, som kunne berettige til indledning af den formelle undersøgelsesprocedure i henhold til traktatens artikel 93, stk. 2.

134 Retten kan således hverken anse den hævdede nedgang i sengebelægningen i kurstedsregionen Steiermark eller den ustabilitet, som sagsøgerne tilskriver det pågældende marked, for godtgjort. Sagsøgerne har selv anført, at kurbadehotellernes aktuelle belægningsprocent er på 77 og har i øvrigt samtidig bemærket, at den samlede belægning i forhold til sengekapaciteten kun var på 60,8% i 1996.

135 Retten finder således ikke, at Kommissionen burde have foretaget en indgående undersøgelse af det pågældende marked for i den anfægtede beslutnings punkt 3.2.2 at kunne lægge til grund, at det regionale marked for helseturisme er i stadig fremgang og ikke er mættet, at belægningsprocenten for de fire firestjernede hoteller i Loipersdorf er høj og endelig, at hotel Siemens kan tiltrække et yderligere internationalt klientel uden at give anledning til overkapacitet.

136 Sagsøgerne har desuden begrænset sig til generelt og uden nogen antydning af bevis at påberåbe sig, at den i oktober 1994 af Institut für Technologie- und Regionalpolitik udarbejdede rapport vedrørende den regionale udvikling i Steiermark er forældet.

137 Som det anføres i den anfægtede beslutning, understreger rapporten, uden at dette er blevet bestridt af sagsøgerne, at en forbedring af den eksisterende infrastruktur i kurstedsregionen Steiermark er en forudsætning for udviklingen af turismen i regionen. Rapporten anbefaler, at der i regionen etableres kursteds- og helseplejeturisme rettet mod et internationalt klientel, og at der med henblik herpå både sker en spredning af udbuddet af turistmæssige ydelser, og at disse ydelser primært rettes mod visse kundegrupper. Det blev i den forbindelse anset for væsentligt, at der blev foretaget en udvidelse af hotelkapaciteten på et niveau, der lå højere end de eksisterende hotellers, og det er ubestridt, at hotel Siemens har et sådant niveau.

138 Sagsøgerne har ikke rejst tvivl om den støttede investerings påregnede positive virkning på det regionale arbejdsmarked, hvor projektet præsenteres som værende i stand til at skabe 150 stillinger. Sagsøgerne har eller ikke benægtet udsigten til en nedgang i arbejdsløsheden blandt den overvejende kvindelige arbejdsstyrke, som får gavn af de stillinger, der kan skabes inden for sektoren for helseturisme.

139 Sagsøgerne har heller ikke understøttet deres påstand om, at Siemens AG Østrig allerede flere gange har modtaget statsstøtte. Den retspraksis, som er påberåbt til støtte for denne påstand, vedrørte statsstøtte til Siemens SA, et belgisk selskab med hjemsted i Bruxelles, som driver virksomhed inden for en anden sektor end hotelindustrien. Om den til hotel Siemens ydede støtte er forenelig med fællesmarkedet, skal derfor alene vurderes på grundlag af denne støttes kendetegn.

140 Den henvisning til det omtvistede hotelprojekts begrænsede rentabilitet, der findes i undersøgelsen fra Pannell Kerr Forster Associates, kan ikke i sig selv godtgøre, at projektet fundamentalt set er uegnet til at fremme udviklingen af kurstedsregionen Steiermark.

141 Det må fastslås, at det fjerde anbringende ikke har afsløret nogen alvorlig vanskelighed, som ville have forpligtet Kommissionen til at indlede den formelle undersøgelsesprocedure i traktatens artikel 93, stk. 2.

Det femte anbringende om tilsidesættelse af EF-traktatens artikel 6, stk. 1 (efter ændring nu artikel 12, stk. 1, EF)

Parternes argumenter

142 Sagsøgerne har gjort gældende, at tilsagnet om en garanteret belægning i tilknytning til, at der reserveres en direkte adgang til kurbadene, tilsidesætter det i traktatens artikel 6, stk. 1, fastsatte princip om forbud mod forskelsbehandling.

143 Ifølge Kommissionen har sagsøgerne på ingen måde redegjort for, hvorledes de skulle have været genstand for forskelsbehandling på grund af deres nationalitet som defineret i den nævnte bestemmelse. De berørte parter har ikke hævdet, at hotel Siemens skulle have fået særbehandling i forhold til sine østrigske konkurrenter som følge af, at virksomheden er et datterselskab af en tysk koncern.

Rettens bemærkninger

144 Traktatens artikel 6, stk. 1, bestemmer, at al forskelsbehandling, der udøves på grundlag af nationalitet, er forbudt »inden for denne traktats anvendelsesområde« og »med forbehold af dennes særlige bestemmelser«.

145 I det foreliggende tilfælde er det ubestridt, at den virksomhed, som har modtaget den omtvistede støtte, er et østrigsk selskab, og det er heller ikke blevet gjort gældende, at denne støtte skulle være blevet godkendt som følge af, at støttemodtageren er et datterselskab i en koncern, som ikke er østrigsk.

146 Endvidere kan traktatens artikel 6, stk. 1, kun anvendes selvstændigt på forhold omfattet af fællesskabsretten, for hvilke traktaten ikke indeholder særlige bestemmelser om forbud mod forskelsbehandling (Domstolens dom af 10.12.1991, sag C-179/90, Merci convenzionali porto di Genova, Sml. I, s. 5889, præmis 11, og af 14.7.1994, sag C-379/92, Peralta, Sml. I, s. 3453, præmis 18).

147 Det følger heraf, at traktatens artikel 6, stk. 1, ikke kan finde selvstændig anvendelse i den foreliggende sag, idet konkurrencereglerne findes i EF-traktaten. Disse regler sanktionerer ikke diskrimination i relation til den nationalitet, de angiveligt berørte virksomheder har, men med henvisning til det pågældende sektorielle og geografiske marked.

148 Det må fastslås, at det femte anbringende ikke har afsløret nogen alvorlig vanskelighed, som ville have forpligtet Kommissionen til at indlede den formelle undersøgelsesprocedure i traktatens artikel 93, stk. 2.

Det sjette anbringende om tilsidesættelse af fællesskabsbestemmelser om etableringsfrihed

Parternes argumenter

149 Sagsøgerne har anført, at den omtvistede støtte strider mod det generelle program vedrørende etableringsfrihed, som ifølge EF-traktatens artikel 54, stk. 3, litra h) [nu artikel 44, stk. 2, litra h), EF], skal sikre, at etableringsvilkårene ikke fordrejes som følge af støtteforanstaltninger fra medlemsstaternes side. Disse bestemmelser har til formål at hindre, at udenlandske virksomheder, når disse etablerer sig i en medlemsstat, får fordele, som virksomhederne i denne medlemsstat ikke har.

150 Kommissionen er af den opfattelse, at en individuel støtteforanstaltning ikke kan henhøre under traktatens artikel 54, stk. 3, litra h). Enhver beslutning, der godkender statsstøtte, er nødvendigvis kun til fordel for den støttemodtagende

virksomhed, idet den således gør konkurrenternes etableringsvilkår vanskeligere. Følgelig indebærer sagsøgernes argumentation, at individuelle støtteforanstaltninger er fuldstændigt forbudt i henhold til denne bestemmelse, hvilket resultat de høje kontraherende parter givetvis aldrig har forudset.

151 Det må således snarere antages, at den påberåbte bestemmelse har til formål at forbyde støtte til etablering i udlandet. Den anfægtede beslutning vedrører imidlertid ikke denne type støtte.

Rettens bemærkninger

152 Det fremgår af det ovenfor anførte, bl.a. af undersøgelsen af det femte anbringende, at det i den anfægtede beslutning er lagt til grund, at en af de østrigske myndigheder ydet støtte til etableringen af en østrigsk virksomhed på østrigsk område er forenelig med fællesmarkedet.

153 Som det fremgår af EF-traktatens artikel 52, stk. 1 (efter ændring nu artikel 43, stk. 1, EF), og af EF-traktatens artikel 58, stk. 1 (nu artikel 48, stk. 1, EF), tilsigter bestemmelserne om etableringsret at forbyde restriktioner, som hindrer statsborgere og selskaber i en medlemsstat i frit at etablere sig på en anden medlemsstats område, hvilken situation ikke foreligger i denne sag.

154 Det følger heraf, at de påberåbte bestemmelser ikke finder anvendelse i den foreliggende sag.

155 Det må fastslås, at det sjette anbringende ikke har afsløret nogen alvorlig vanskelighed, som ville have forpligtet Kommissionen til at indlede den formelle undersøgelsesprocedure i traktatens artikel 93, stk. 2.

Det syvende anbringende om tilsidesættelse af fællesskabsbestemmelser om miljøbeskyttelse

Parternes argumenter

156 Sagsøgerne har anført, at Kommissionen har tilsidesat bestemmelserne i EF-traktatens artikel 130 R (efter ændring nu artikel 174 EF), for så vidt som der burde have været foretaget en vurdering af byggeprojektets indvirkning på miljøet i medfør af Rådets direktiv 85/337/EØF af 27. juni 1985 om vurdering af visse offentlige og private projekters indvirkning på miljøet (EFT L 175, s. 40). Imidlertid har Kommissionen ikke i den anfægtede beslutnings begrundelse undersøgt, i hvilket omfang projektets miljøskadelige virkninger har indvirkning på udviklingen i kurstedsregionen Steiermark.

157 Kommissionen har erkendt, at det kunne have været påkrævet at foretage en undersøgelse af hotelprojektets forenelighed med miljøet. Dermed er det imidlertid ikke sagt, at en sådan undersøgelse ikke har fundet sted, eller godtgjort, i hvilket omfang den omstændighed, at en sådan undersøgelse burde have været foretaget, medfører, at den anfægtede beslutning er ulovlig. Endvidere er Kommissionen, navnlig i forbindelse med en afgørelse i henhold til traktatens artikel 93, stk. 3, ikke kompetent til at afgøre, hvorvidt individuelle støtteforanstaltninger er forenelige med miljøet.

Rettens bemærkninger

158 Den eneste grund, som sagsøgerne påberåber sig til støtte for, at det pågældende hotelprojekt er uforeneligt med traktatens artikel 130 R, er, at der ikke er foretaget en vurdering af dette projekts indvirkning på miljøet. Selv om »hotelkomplekser« rent faktisk findes blandt de projekter, der er omhandlet i bilag II, punkt 12, til direktiv 85/337, som ændret ved Rådets direktiv 97/11/EF af 3. marts 1997 (EFT L 73, s. 5), skal der imidlertid i henhold til direktivets artikel 4, stk. 2, kun foretages en vurdering af disses indvirkning på miljøet, såfremt medlemsstaterne er af den opfattelse, at dette under hensyn til projekternes karakter er påkrævet.

159 Følgelig kan de kompetente nationale myndigheders eventuelle tilsidesættelse af direktiv 85/337 i begrundede tilfælde give anledning til et traktatbrudssøgsmål i henhold til EF-traktatens artikel 169 (nu artikel 226 EF), men kan ikke udgøre en alvorlig vanskelighed i forbindelse med Kommissionens vurdering af den omtvistede støttes forenelighed med fællesmarkedet.

160 Yderligere bemærkes, at Republikken Østrigs Verwaltungsgerichtshof ved dom af 23. maj 2001 afviste den klage over byggetilladelsen til hotel Siemens-projektet, som bl.a. var indgivet af tre af sagsøgerne med den begrundelse, at projektet ikke krævede en undersøgelse af indvirkningen på miljøet.

161 Det må derfor fastslås, at det syvende anbringende ikke har afsløret nogen alvorlig vanskelighed, som ville have forpligtet Kommissionen til at indlede den formelle undersøgelsesprocedure i traktatens artikel 93, stk. 2.

Det ottende anbringende om magtfordrejning

Parternes argumenter

162 Sagsøgerne har gjort gældende, at der med den anfægtede beslutnings vedtagelse er blevet forfulgt andre hensyn end det angivne. Dels medtog beslutningen ikke den mellem kurbadene og hotel Siemens indgåede aftale om gensidig reservation ved vurderingen af den pågældende statsstøtte. Dels henviser den anfægtede beslutning til undersøgelsen fra Pannell Kerr Forster Associates, skønt denne ikke anser det pågældende hotelprojekt for at være en »særlig attraktiv investering«.

163 Kommissionen har udelukket enhver mulighed for magtfordrejning. Aftalen om gensidig reservation er en almindelig gensidigt bebyrdende retsakt. Det forhold, at den pågældende investering ifølge den førnævnte undersøgelse ikke er særlig attraktiv, viser blot, at den pågældende investor ikke kan påregne en bemærkelsesværdig høj fortjeneste.

Rettens bemærkninger

164 Ifølge fast retspraksis kan en beslutning kun antages at være udtryk for magtfordrejning, når det på grundlag af objektive, relevante og samstemmende indicier må antages, at der hermed udelukkende eller i det mindste i overvejende grad er forfulgt andre hensyn end de angivne, eller at en fremgangsmåde, der særligt er fastsat ved traktaten for at imødegå konkret foreliggende vanskeligheder, er søgt omgået (Rettens dom af 8.7.1999, sag T-266/97, Vlaamse Televisie Maatschappij mod Kommissionen, Sml. II, s. 2329, præmis 131).

165 Sagen indeholder imidlertid intet indicium for, at den procedure, der har ført til vedtagelsen af den anfægtede beslutning, er blevet iværksat med et andet formål end at godkende en støtte til udvikling af en støtteberettiget region.

166 Det ottende anbringende kan derfor ikke imødekommes.

167 Under disse omstændigheder giver ingen af de af sagsøgerne fremførte anbringender grundlag for at antage, at Kommissionen stod over for alvorlige vanskeligheder, som pålagde den at indlede den formelle undersøgelsesprocedure i traktatens artikel 93, stk. 2.

168 Kommissionen bør herefter frifindes i det hele.

Sagens omkostninger

169 I henhold til procesreglementets artikel 87, stk. 2, pålægges det den tabende part at betale sagens omkostninger, hvis der er nedlagt påstand herom. Da sagsøgerne har tabt sagen, bør det pålægges dem at betale Kommissionens omkostninger, i overensstemmelse med Kommissionens påstand herom.

170 Ifølge procesreglementets artikel 87, stk. 4, første afsnit, bærer medlemsstater, der er indtrådt i en sag, deres egne omkostninger. Det følger heraf, at Republikken Østrig bærer sine egne omkostninger.

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Første Udvidede Afdeling)

1) **Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber frifindes.**

2) **Sagsøgerne tilpligtes at betale Kommissionens omkostninger.**

3) **Republikken Østrig bærer sine egne omkostninger.**

Vesterdorf Azizi Jaeger

Legal Martins Ribeiro

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 13. januar 2004.

H. Jung B. Vesterdorf

Justitssekretær Præsident